HANDVEST VAN DE GRONDRECHTEN VAN DE EUROPESE UNIE

WAARDIGHEID

VRIJHEDEN

GELIJKHEID

SOLIDARITEIT

BURGERSCHAP

RECHTSPLEGING

EVP-ED

HANDVEST VAN DE GRONDRECHTEN VAN DE EUROPESE UNIE

Inhoud

EDITION 2007

Voorwoord

De fractie van de Europese Volkspartij (Christen-democraten) en Europese democraten (EVP-ED) is als invloedrijkste fractie van het Europees Parlement de grote politieke macht die de erfenis en de visie van de grondleggers **Robert Schuman, Konrad Adenauer** en **Alcide De Gasperi** overdraagt. Zij zet zich in voor **een Europa van waarden dat verenigd, open, divers en menselijker is.** Ons beeld van Europa berust op de eerbiediging van de grondrechten en de rechtsorde, op democratische onafhankelijke instellingen en op de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel.

Voor de leden van de EVP-ED familie vormt het Handvest van de grondrechten, waaraan zij een zeer actieve bijdrage hebben geleverd, een essentieel onderdeel van de politieke unie dat aantoont dat het **Europa dat in de afgelopen vijftig jaar is opgebouwd** een **gemeenschap van fundamentele waarden** is.

Het Handvest van de grondrechten bekrachtigt zo de beginselen waar de EVP-ED-Fractie voor heeft gestreden. Deze doorslaggevende invloed kan worden verklaard door de waarden waar onze politieke familie zich mee identificeert: de **bescherming en waarborging van de rechten**

van de mens hebben bij onze actie altijd als leidraad gediend en in onze zoektocht naar het **gemeenschappelijke belang** is het **bewustzijn van een Europees burgerschap** altijd tot uitdrukking gekomen.

De methode die aan de opstelling van het Handvest ten grondslag ligt, verdient al onze aandacht. Het Verdrag heeft alle nationale parlementariërs, europarlementariërs, vertegenwoordigers van nationale overheden en de verantwoordelijke Eurocommissaris bijeengebracht. Democratie en transparantie zijn tijdens de werkzaamheden van de Conventie de leidraad geweest. Deze methode die haar oorsprong kent in de geschiedenis van de Europese integratie, heeft een lange en rijke discussie mogelijk gemaakt. Zij heeft een kwaliteitstekst voortgebracht die door een zeer grote meerderheid is aangenomen. Het is een enorm succes dat op schitterende wijze de gegrondheid en effectiviteit van de communautaire methode aantoont, waarin de zoektocht naar het algemene welzijn en de globale visie van onze belangen voorop worden gesteld.

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is **in december 2000 in Nice** op plechtige wijze door **het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie** afgekondigd. De tekst is als deel II van de Europese Grondwet geïntroduceerd.

Onze fractie zal zich zoals altijd actief en vastberaden inzetten voor de realisatie van het grote Europese doel in dienst van de burgers.

Joseph Daul,

Voorzitter van de EVP-ED-Fractie
in het Europees Parlement

HANDVEST

VAN DE GRONDRECHTEN

VAN DE EUROPESE UNIE

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie
is ondertekend in Nice op 7 december 2000

Inleiding

1. Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

- bevordert de menselijke waardigheid,
- geeft duidelijkheid over de grondrechten van de burgers van de Unie,
- geeft uitleg over de intellectuele en wettelijke grondslagen van de Europese Unie,
- benadrukt dat de Europese Unie een gemeenschap van waarden en recht is,
- is de meest recente verklaring van grondrechten wereldwijd en de eerste van het nieuwe millennium,
- verzekert dat alle instellingen van de Unie deze grondrechten zullen respecteren.

2. Het EU-Grondrechtenhandvest werd in **december 2000 in Nice** plechtig afgekondigd door het **Europees Parlement,** de **Raad van de Europese Unie** (d.w.z. alle regeringen van de lidstaten) en de **Europese Commissie.** Het Handvest zal zijn uitwerking hebben op politiek gebied omdat alle EU-instellingen en lidstaten deze maatstaf gebruiken voor het afkondigen en toepassen van civiel recht en bij onderhandelingen met staten die om toetreding hebben verzocht en derde landen. Het Handvest zal ook gevolgen hebben op juridisch vlak. In januari 2001 bijvoorbeeld heeft het constitutionele gerechtshof van Duitsland in Karlsruhe een uitspraak in laatste aanleg van de hoogste administratieve rechtbank nietig verklaard met een verwijzing naar de grondrechten van de EU-burgers. Om dezelfde redenen heeft het Spaanse constitutionele gerechtshof een deel van de wet op gegevensbescherming herroepen. Het Handvest van de grondrechten vormt een belangrijk referentiepunt en interpretatiehulpmiddel voor de jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie.

3. De ontwerpversie van dit Handvest van de grondrechten werd opgesteld tijdens een speciaal georganiseerde conventie over de grondrechten binnen de EU, een noviteit in de geschiedenis van de wetgeving en het integratiebeleid. Voorzitter van de conventie was de voormalige Duitse president dr. **Roman Herzog,** die landen en partijen op één lijn heeft kunnen krijgen. De conventie werd bijgewoond door 30 leden van de 15 betrokken nationale parlementen, 16 leden van het Europees Parlement, 15 vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten en het verantwoordelijke Commissielid - driekwart van de aanwezigen waren dus mensen voor wie openheid en openbare discussie een vanzelfsprekende zaak is. Samen met de plaatsvervangende leden hebben zij het ontwerphandvest opgesteld. De conventie was van begin af aan een openbaar gebeuren; alle documentatie was vanaf het begin wereldwijd

beschikbaar via het Internet. De conventie heeft openbare hoorzittingen gehouden van vertegenwoordigers van betrokken partijen en heeft zelf meer dan 1500 suggesties gedaan voor de tekst van het Handvest.

4. **Wat is het doel van het Handvest van de grondrechten?** Het doel werd geformuleerd tijdens de Europese Raad van Keulen. Het Handvest zou alleen betrekking hebben op individuele grondrechten, het zou bestaand recht transparanter maken, en duidelijk maken dat alle EU-instellingen en lidstaten bij het invoeren en toepassen van Europees recht, rekening moeten houden met de grondrechten van de burgers. De nationale bescherming van de grondrechten van de burgers van de EU blijft gewaarborgd wanneer er middels een verdragswijziging bevoegdheden van de lidstaten worden overgedragen aan de Gemeenschap. In de woorden van voorzitter dr. **Roman Herzog** is het Handvest dus bedoeld als signaal voor de burgers, voor de wereld, voor de staten die om toetreding hebben verzocht, en voor buurlanden, dat al het EU-beleid en EU-recht gecommitteerd is aan gemeenschappelijke waarden en gemeenschappelijk recht en zich aan dit gemeenschappelijk recht moeten houden.

5. **Wat was niet de bedoeling?** Het was niet de bedoeling een grondwet te schrijven voor de Europese Unie. Dat is een zaak die afhankelijk is van ontwikkelingen in de toekomst. Op aanraden van professor Herzog is het Handvest echter zodanig geformuleerd dat het zonder aanpassingen in een Verdrag of toekomstige Grondwet kan worden opgenomen. Het was ook niet de bedoeling grondrechten op te stellen voor de lidstaten.
Zij kennen immers hun eigen grondrechten en eigen wetgevende bevoegdheid op dat gebied. Het was evenmin de bedoeling om bevoegdheden van de lidstaten over te hevelen naar de Unie; het wijzigen van bevoegdheden is uitsluitend het recht en de taak van de lidstaten, en kan alleen plaatsvinden in de vorm van een wijziging in de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschap. Tot slot was het ook niet de bedoeling nieuwe rechten op te stellen. De taak was immers om bestaand recht transparanter te maken.

6. **Welke rechtsbronnen dienden als basis voor de totstandbrenging van het Handvest van de grondrechten?** De rechten van de burgers van de Europese Unie liggen besloten in tal van juridische teksten die zelfs voor deskundigen moeilijk te hanteren zijn. De rechten die in het Handvest staan zijn afgeleid van het EU-Verdrag, het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, de constitutionele tradities van de 15 lidstaten, het Europees Verdrag voor de rechten van de mens van 1950 van de Raad van Europa samen met de bijbehorende protocollen en de rechtspraak van het Europese Hof voor de rechten van de mens in Straatsburg, de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, het Europees Sociaal Handvest van 1961 van de Raad van Europa (waarnaar wordt verwezen in de preambule van het EU-Verdrag), het Gemeenschapshandvest van de sociale grondrechten van de werkenden van 1989 (politieke verklaring van de staatshoofden en regeringsleiders van de EU waarnaar wordt verwezen in de preambule van het EU-Verdrag en in artikel 136 van het EG-Verdrag), de Conventie van de VN inzake de rechten van het kind, conventies van de Raad van Europa, het statuut van het Internationaal Strafgerechtshof, Europol-overeenkomsten, de overeenkomst ter uitvoering van het Verdrag van Schengen, enz.

7. **Had men niet gewoon het Europees Verdrag voor de rechten van de mens van 1950 van de Raad van Europa kunnen kopiëren?** De conventie had weliswaar het EVRM als richtsnoer bij het opstellen van het ontwerp, maar kon dit verdrag om verschillende redenen niet overnemen of kopiëren. Na 50 jaar trouwe dienst is het EVRM in het licht van wettelijke ontwikkelingen te oud om nog letterlijk te kunnen worden overgenomen. Dit werd ook onderkend door de Raad van Europa, die na de afkondiging van het EU-Grondrechtenhandvest besloot het EVRM te herzien.
De conventie mocht ook geen nieuwe rechten formuleren, omdat zij de taak had om bestaand recht te analyseren. Wel hield zij rekening met problemen die zijn ontstaan naar aanleiding van oude rechten:
de verklaringen inzake mensenhandel, reproductief klonen, gegevensbescherming, juridische bijstand, behoorlijk bestuur, asielrecht en toegang tot de rechter zijn hiervan het levende bewijs. Tot slot was het EVRM niet geschikt om over te nemen omdat dit verdrag zeer ingewikkelde formuleringen bevat.

8. Het EU-Grondrechtenhandvest bevat naast waarborgen voor het individu tegen de macht van de staat ook sociale grondrechten, zonder dat gedurende het proces beloftes worden gedaan die niet kunnen worden waargemaakt. In de tekst wordt duidelijk gemaakt dat dergelijke rechten de EU geen bevoegdheden geven die niet eerst door de lidstaten via verdragswijzigingen zijn goedgekeurd, en dat de voorwaarden en beperkingen van het Gemeenschapsrecht moeten worden gerespecteerd. De EVP-ED-Fractie stelt het ook zeer op prijs dat, na een lange discussie tijdens de conventie, er een preambule is met daarin uitleg over de achtergronden waarop de tekst is gebaseerd. Ondanks een aantal zeer verschillende constitutionele tradities van de afzonderlijke lidstaten, is het mogelijk gebleken om tijdens de conventie zelf een bepaling vast te stellen die verwijst naar het geestelijke en morele erfgoed

9. De leden van de EVP-ED-Fractie die, onder leiding van dr. **Ingo Friedrich,** vice-voorzitter van het Europees Parlement, hebben geholpen bij het opstellen van het ontwerp, beschouwen het Handvest als een essentiële mijlpaal in het proces van de geleidelijke totstandkoming van de Politieke Unie. Het toont aan dat het Europa waaraan de laatste vijftig

jaar is gebouwd, niet alleen een economische markt is - hoewel dat op zich al zeer belangrijk is - maar nog iets meer, namelijk een inspirerende gemeenschap van gemeenschappelijke waarden.

De leden van de EVP-ED-Fractie hebben een zeer actieve rol gespeeld tijdens de conventie en droegen bij tot het opstellen van de definitieve tekst, die unaniem werd goedgekeurd. Wij zijn met name tevreden over het vastleggen van de onschendbaarheid van de menselijke waardigheid, het recht van iedere persoon op respect voor zijn/haar integriteit, het recht om te huwen en een gezin te stichten, en van de wettelijke, economische en sociale bescherming die wordt verleend aan het gezin. Bovendien is het recht op onderwijs zodanig geformuleerd dat dit ook de mogelijkheid voor het ontvangen van gratis verplicht onderwijs omvat.

De EVP-ED-Fractie is van mening dat het beginsel van gelijke kansen en non-discriminatie van het grootste belang is. Elke vorm van racisme, vreemdelingenangst of discriminatie moet categorisch worden afgewezen. Wij ondersteunen de volledige gelijkheid van mannen en vrouwen, en het respect voor taalkundige, culturele en religieuze verscheidenheid in Europa. Wij zijn een groot voorstander van het hoofdstuk 'Solidariteit' omdat wij geloven dat het sociale aspect absoluut hand in hand moet gaan met het economische aspect. Wij hebben ook getracht de economische grondslagen van de Unie te benadrukken: 'Het recht van eigendom, met inbegrip van intellectuele eigendom en het grondrecht van het voeren van een bedrijf, zijn eveneens zeer belangrijk, omdat zij de rechten omvatten die zijn ingebed in de interne markt en die door de Verdragen aan alle EU-burgers worden gegarandeerd, dat wil zeggen, de vrijheid van ondernemerschap en vestiging, de vrijheid van dienstverrichting en vrij verkeer van goederen.'

Het Handvest erkent hierbij dat iedereen recht heeft op een correcte behandeling van zijn of haar aangelegenheden door de instellingen van de Unie. Kort samengevat, het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is opgesteld ten gunste van iedereen en is gebaseerd op de beginselen en waarden die worden gesteund door de EVP-ED.

10. Volgens de uitgesproken wens van het Parlement en de meeste andere partijen, moet het Handvest uiteindelijk deel gaan uitmaken van de Verdragen die moeten worden goedgekeurd door de lidstaten. Met andere woorden, het Handvest zal expliciet bindend worden in verdragen zoals te kennen is gegeven door het hoofd van de delegatie van het Europees Parlement, professor **Íñigo Méndez de Vigo,** tijdens de Europese Raad in Biarritz. Dit maakt de weg vrij voor alle EU-burgers om zelf direct een beroep te doen op EU-grondrechten via nationale rechtbanken en het Europese Hof van Justitie.

HANDVEST VAN DE GRONDRECHTEN VAN DE EUROPESE UNIE

PREAMBULE

De volkeren van Europa hebben besloten een op gemeenschappelijke waarden gegrondveste vreedzame toekomst te delen door onderling een steeds hechter verbond tot stand te brengen.

De Unie, die zich bewust is van haar geestelijke en morele erfgoed, heeft haar grondslag in de ondeelbare en universele waarden van menselijke waardigheid en van vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Zij berust op het beginsel van democratie en het beginsel van de rechtsstaat. De Unie stelt de mens centraal in haar optreden, door het burgerschap van de Unie in te stellen en een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht tot stand te brengen.

De Unie draagt bij tot de instandhouding en de ontwikkeling van deze gemeenschappelijke waarden, met inachtneming van de verscheidenheid van cultuur en traditie van de volkeren van Europa, alsmede van de nationale identiteit van de lidstaten en van hun staatsinrichting op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Zij streeft ernaar een evenwichtige en duurzame ontwikkeling te bevorderen en bewerkstelligt het vrije verkeer van personen, diensten, goederen en kapitaal, alsook de vrijheid van vestiging.

Te dien einde moet in het licht van de ontwikkelingen in de maatschappij, de sociale vooruitgang en de wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen de bescherming van de grondrechten worden versterkt door deze rechten beter zichtbaar te maken in een Handvest.

Dit Handvest bevestigt, met inachtneming van de bevoegdheden en taken van de Unie en van het subsidiariteitsbeginsel, de rechten die in het bijzonder voortvloeien uit de constitutionele tradities en de internationale verplichtingen die de lidstaten gemeen hebben, uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, uit de door de Unie en de Raad van Europa aangenomen sociale handvesten, alsook uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie en van het Europees Hof voor de rechten van de mens. In dit verband zullen de rechterlijke instanties van de Unie en van de lidstaten bij de uitlegging van het Handvest naar behoren rekening houden met de toelichtingen die zijn opgesteld onder het gezag van het praesidium van de Conventie die het Handvest heeft opgesteld en bijgewerkt onder de verantwoordelijkheid van het praesidium van de Europese Conventie. Het genot van deze rechten brengt verantwoordelijkheden en plichten mede jegens de medemens, de mensengemeenschap en de toekomstige generaties.

Derhalve erkent de Unie de hieronder genoemde rechten, vrijheden en beginselen.

TITEL I

W A A R D I G H E I D

ARTIKEL II - 61 DE MENSELIJKE WAARDIGHEID

De menselijke waardigheid is onschendbaar. Zij moet worden geëerbiedigd en beschermd.

ARTIKEL II - 62 HET RECHT OP LEVEN

1. Eenieder heeft recht op leven.
2. Niemand wordt tot de doodstraf veroordeeld of terechtgesteld.

ARTIKEL II - 63 HET RECHT OP MENSELIJKE INTEGRITEIT

1. Eenieder heeft recht op lichamelijke en geestelijke integriteit.
2. In het kader van de geneeskunde en de biologie moeten met name in acht worden genomen:
   a) de vrije en geïnformeerde toestemming van de betrokkene, volgens de bij de wet bepaalde regels;
   b) het verbod van eugenetische praktijken, met name die welke selectie van personen tot doel hebben;
   c) het verbod om het menselijk lichaam en bestanddelen daarvan als zodanig als bron van financieel voordeel aan te wenden;
   d) het verbod van het reproductief kloneren van mensen.

ARTIKEL II - 64 HET VERBOD VAN FOLTERINGEN EN VAN ONMENSELIJKE OF VERNEDERENDE BEHANDELINGEN OF BESTRAFFINGEN

Niemand mag worden onderworpen aan folteringen of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen.

ARTIKEL II - 65 HET VERBOD VAN SLAVERNIJ EN DWANGARBEID

1. Niemand mag in slavernij of dienstbaarheid worden gehouden.
2. Niemand mag gedwongen worden dwangarbeid of verplichte arbeid te verrichten.
3. Mensenhandel is verboden.

TITEL II

V R I J H E D E N

ARTIKEL II - 66 HET RECHT OP VRIJHEID EN VEILIGHEID

Eenieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon.

ARTIKEL II - 67 DE EERBIEDIGING VAN HET PRIVÉ-LEVEN EN VAN HET FAMILIE- EN GEZINSLEVEN

Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn communicatie.

ARTIKEL II - 68 DE BESCHERMING VAN PERSOONSGEGEVENS

1. Eenieder heeft recht op bescherming van zijn persoonsgegevens.
2. Deze gegevens moeten eerlijk worden verwerkt, voor bepaalde doeleinden en met toestemming van de betrokkene of op basis van een andere gerechtvaardigde grondslag waarin de wet voorziet. Eenieder heeft recht van inzage in de over hem verzamelde gegevens en op rectificatie daarvan.
3. Een onafhankelijke autoriteit ziet erop toe dat deze regels worden nageleefd.

ARTIKEL II - 69 HET RECHT TE HUWEN EN HET RECHT EEN GEZIN TE STICHTEN

Het recht te huwen en het recht een gezin te stichten worden gewaarborgd volgens de nationale wetten die de uitoefening van deze rechten beheersen.

ARTIKEL II - 70 DE VRIJHEID VAN GEDACHTE, GEWETEN EN GODSDIENST

1. Eenieder heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst. Dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst en overtuiging te veranderen en de vrijheid, hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé, zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in de praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften.

2. Het recht op dienstweigering op grond van gewetensbezwaren wordt erkend volgens de nationale wetten die de uitoefening van dit recht beheersen.

ARTIKEL II - 71 DE VRIJHEID VAN MENINGSUITING EN VAN INFORMATIE

1. Eenieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te hebben en de vrijheid kennis te nemen en te geven van informatie of ideeën, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen.
2. De vrijheid en de pluriformiteit van de media worden geëerbiedigd.

ARTIKEL II - 72 DE VRIJHEID VAN VERGADERING EN VERENIGING

1. Eenieder heeft op alle niveaus, met name op politiek, vakverenigings- en maatschappelijk gebied, het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging, hetgeen mede omvat eenieders recht, ter bescherming van zijn belangen samen met anderen vakverenigingen op te richten of zich daarbij aan te sluiten.
2. Politieke partijen op het niveau van de Unie dragen bij tot de uiting van de politieke wil van de burgers van de Unie.

ARTIKEL II - 73 DE VRIJHEID VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

De kunsten en het wetenschappelijk onderzoek zijn vrij. De academische vrijheid wordt geëerbiedigd.

ARTIKEL II - 74 HET RECHT OP ONDERWIJS

1. Eenieder heeft recht op onderwijs en op toegang tot beroepsopleiding en bijscholing.
2. Dit recht houdt de mogelijkheid in, verplicht onderwijs kosteloos te volgen.
3. De vrijheid om met inachtneming van de democratische beginselen instellingen voor onderwijs op te richten en het recht van ouders om zich voor hun kinderen te verzekeren van het onderwijs en de opvoeding die overeenstemmen met hun godsdienstige, hun levensbeschouwelijke en hun opvoedkundige overtuiging, worden geëerbiedigd volgens de nationale wetten die de uitoefening ervan beheersen.

ARTIKEL II - 75 DE VRIJHEID VAN BEROEP EN HET RECHT TE WERKEN

1. Eenieder heeft het recht te werken en een vrijelijk gekozen of aanvaard beroep uit te oefenen.
2. Iedere burger van de Unie is vrij, in iedere lidstaat werk te zoeken, er te werken, er zich te vestigen en er diensten te verrichten.
3. Onderdanen van derde landen die het toegestaan is op het grondgebied van de lidstaten te werken, hebben recht op arbeidsvoorwaarden die gelijkwaardig zijn aan die welke de burgers van de Unie genieten.

ARTIKEL II - 76 DE VRIJHEID VAN ONDERNEMERSCHAP

De vrijheid van ondernemerschap wordt erkend overeenkomstig het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken.

ARTIKEL II - 77 HET RECHT OP EIGENDOM

1. Eenieder heeft het recht de goederen die hij rechtmatig heeft verkregen, in eigendom te bezitten, te gebruiken, erover te beschikken en te vermaken. Niemand mag zijn eigendom worden ontnomen, behalve in het algemeen belang, in de gevallen en onder de voorwaarden waarin de wet voorziet en mits het verlies tijdig op billijke wijze wordt vergoed. Het gebruik van de goederen kan bij wet worden geregeld, voorzover het algemeen belang dit vereist.
2. Intellectuele eigendom is beschermd.

ARTIKEL II - 78 HET RECHT OP ASIEL

Het recht op asiel is gegarandeerd met inachtneming van de voorschriften van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 en het Protocol van 31 januari 1967 betreffende de status van vluchtelingen, en overeenkomstig de Grondwet.

ARTIKEL II - 79 BESCHERMING BIJ VERWIJDERING, UITZETTING EN UITLEVERING

1. Collectieve uitzetting is verboden.
2. Niemand mag worden verwijderd of uitgezet naar, dan wel worden uitgeleverd aan een staat waar een ernstig risico bestaat dat hij aan de doodstraf, aan folteringen of aan andere onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen wordt onderworpen.

TITEL III

G E L I J K H E I D

ARTIKEL II - 80 GELIJKHEID VOOR DE WET

Eenieder is gelijk voor de wet.

ARTIKEL II - 81 NON-DISCRIMINATIE

1. Iedere discriminatie, met name op grond van geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid, is verboden.
2. Binnen de werkingssfeer van de Grondwet en onverminderd de bijzondere bepalingen ervan, is iedere discriminatie op grond van nationaliteit verboden.

ARTIKEL II - 82 VERSCHEIDENHEID VAN CULTUUR, GODSDIENST EN TAAL

De Unie eerbiedigt de verscheidenheid van cultuur, godsdienst en taal.

ARTIKEL II - 83 DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN

De gelijkheid van vrouwen en mannen moet worden gewaarborgd op alle gebieden, met inbegrip van werkgelegenheid, beroep en beloning.
Het beginsel van gelijkheid belet niet dat maatregelen worden gehandhaafd of genomen waarbij specifieke voordelen worden ingesteld ten gunste van het ondervertegenwoordigde geslacht.

ARTIKEL II - 84 DE RECHTEN VAN HET KIND

1. Kinderen hebben recht op de bescherming en de zorg die nodig zijn voor hun welzijn. Zij mogen vrijelijk hun mening uiten. Aan hun mening in hen betreffende aangelegenheden wordt in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid passend belang gehecht.
2. Bij alle handelingen in verband met kinderen, ongeacht of deze worden verricht door overheidsinstanties of particuliere instellingen, vormen de belangen van het kind een essentiële overweging.
3. Ieder kind heeft het recht, regelmatig persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met zijn beide ouders te onderhouden, tenzij dit tegen zijn belangen indruist.

ARTIKEL II - 85 DE RECHTEN VAN OUDEREN

De Unie erkent en eerbiedigt het recht van ouderen, een waardig en zelfstandig leven te leiden en aan het maatschappelijk en cultureel leven deel te nemen.

ARTIKEL II - 86 DE INTEGRATIE VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP

De Unie erkent en eerbiedigt het recht van personen met een handicap op maatregelen die beogen hun zelfstandigheid, hun maatschappelijke en beroepsintegratie en hun deelname aan het gemeenschapsleven te bewerkstelligen.

TITEL IV

S O L I D A R I T E I T

ARTIKEL II - 87 HET RECHT OP INFORMATIE EN RAADPLEGING VAN DE WERKNEMERS BINNEN DE ONDERNEMING

Werknemers en hun vertegenwoordigers moeten in de gevallen en onder de voorwaarden waarin het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken voorzien, de zekerheid hebben, dat zij op passende niveaus tijdig worden geïnformeerd en geraadpleegd.

ARTIKEL II - 88 HET RECHT OP COLLECTIEVE ONDERHANDELINGEN EN OP COLLECTIEVE ACTIE

Werkgevers en werknemers of hun respectieve organisaties hebben overeenkomstig het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken het recht, op passende niveaus collectief te onderhandelen en collectieve arbeidsovereenkomsten te sluiten, alsmede, in geval van belangenconflicten, collectieve actie te ondernemen ter verdediging van hun belangen, met inbegrip van staking.

ARTIKEL II - 89 HET RECHT OP TOEGANG TOT ARBEIDSBEMIDDELING

Eenieder heeft recht op toegang tot kosteloze arbeidsbemiddeling.

ARTIKEL II - 90 BESCHERMING BIJ KENNELIJK ONREDELIJK ONTSLAG

Iedere werknemer heeft overeenkomstig het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken recht op bescherming tegen iedere vorm van kennelijk onredelijk ontslag.

ARTIKEL II - 91 RECHTVAARDIGE EN BILLIJKE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN EN -VOORWAARDEN

1. Iedere werknemer heeft recht op gezonde, veilige en waardige arbeidsomstandigheden.
2. Iedere werknemer heeft recht op een beperking van de maximumarbeidsduur en op dagelijkse en wekelijkse rusttijden, alsmede op een jaarlijkse vakantie met behoud van loon.

ARTIKEL II - 92 HET VERBOD VAN KINDERARBEID EN DE BESCHERMING VAN JONGEREN OP HET WERK

Kinderarbeid is verboden. De minimumleeftijd voor toelating tot het arbeidsproces mag niet lager zijn dan de leeftijd waarop de leerplicht ophoudt, onverminderd voor jongeren gunstiger regels en behoudens beperkte afwijkingen.
Werkende jongeren hebben recht op arbeidsvoorwaarden die aangepast zijn aan hun leeftijd en zij moeten worden beschermd tegen economische uitbuiting en tegen arbeid die hun veiligheid, hun gezondheid of hun lichamelijke, geestelijke, morele of maatschappelijke ontwikkeling kan schaden, dan wel hun opvoeding in gevaar kan brengen.

ARTIKEL II - 93 HET BEROEPS- EN GEZINSLEVEN

1. Het gezin geniet bescherming op juridisch, economisch en sociaal vlak.
2. Teneinde beroeps- en gezinsleven te kunnen combineren, heeft eenieder recht op bescherming tegen ontslag om een reden die verband houdt met moederschap, alsmede recht op betaald moederschapsverlof en recht op ouderschapsverlof na de geboorte of de adoptie van een kind.

ARTIKEL II - 94 SOCIALE ZEKERHEID EN SOCIALE BIJSTAND

1. De Unie erkent en eerbiedigt onder de door het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden het recht op toegang tot socialezekerheidsvoorzieningen en sociale diensten die bescherming bieden in omstandigheden zoals moederschap, ziekte, arbeidsongevallen, afhankelijkheid of ouderdom, alsmede bij verlies van arbeid.
2. Eenieder die legaal in de Unie verblijft en zich daar legaal verplaatst, heeft recht op socialezekerheidsvoorzieningen en sociale voordelen overeenkomstig het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken.
3. Om sociale uitsluiting en armoede te bestrijden, erkent en eerbiedigt de Unie het recht op sociale bijstand en op bijstand voor huisvesting, teneinde eenieder die niet over voldoende middelen beschikt, onder de door het recht van de Unie en de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden een waardig bestaan te verzekeren.

ARTIKEL II - 95 DE GEZONDHEIDSZORG

Eenieder heeft recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg en op medische verzorging onder de door de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden. Bij de bepaling en de uitvoering van het beleid en het optreden van de Unie wordt een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid verzekerd.

ARTIKEL II - 96 DE TOEGANG TOT DIENSTEN VAN ALGEMEEN ECONOMISCH BELANG

De Unie erkent en eerbiedigt overeenkomstig de Grondwet de toegang tot diensten van algemeen economisch belang zoals die in de nationale wetgevingen en praktijken is geregeld, teneinde de sociale en territoriale samenhang van de Unie te bevorderen.

ARTIKEL II - 97 MILIEUBESCHERMING

Een hoog niveau van milieubescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu moeten worden geïntegreerd in het beleid van de Unie en worden gewaarborgd overeenkomstig het beginsel van duurzame ontwikkeling.

ARTIKEL II - 98 CONSUMENTENBESCHERMING

In het beleid van de Unie wordt zorg gedragen voor een hoog niveau van consumentenbescherming.

TITEL V

B U R G E R S C H A P

ARTIKEL II - 99 ACTIEF EN PASSIEF KIESRECHT BIJ DE VERKIEZINGEN VOOR HET EUROPEES PARLEMENT

1. Iedere burger van de Unie heeft actief en passief kiesrecht bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in de lidstaat waar hij verblijf houdt, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die staat.
2. De leden van het Europees Parlement worden gekozen door middel van rechtstreekse, vrije en geheime algemene verkiezingen.

ARTIKEL II - 100 ACTIEF EN PASSIEF KIESRECHT BIJ DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Iedere burger van de Unie heeft actief en passief kiesrecht bij de gemeen teraadsverkiezingen in de lidstaat waar hij verblijf houdt, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die staat.

ARTIKEL II - 101 RECHT OP BEHOORLIJK BESTUUR

1. Eenieder heeft er recht op dat zijn zaken onpartijdig, billijk en binnen een redelijke termijn door de instellingen, organen en instanties van de Unie worden behandeld.
2. Dit recht behelst met name:
   a) het recht van eenieder te worden gehoord voordat jegens hem een voor hem nadelige individuele maatregel wordt genomen;
   b) het recht van eenieder om inzage te krijgen in het hem betreffende dossier, met inachtneming van het gerechtvaardigde belang van de vertrouwelijkheid en het beroeps- en het zakengeheim;
   c) de plicht van de betrokken diensten, hun beslissingen met redenen te omkleden.
3. Eenieder heeft recht op vergoeding door de Unie van de schade die door haar instellingen of door haar personeelsleden in de uitoefening van hun functies is veroorzaakt, overeenkomstig de algemene beginselen die de rechtsstelsels der lidstaten gemeen hebben.
4. Eenieder kan zich in een van de talen van de Grondwet tot de instellingen van de Unie richten en moet ook in die taal antwoord krijgen.

ARTIKEL II - 102 RECHT VAN INZAGE IN DOCUMENTEN

Iedere burger van de Unie en iedere natuurlijke of rechtspersoon met verblijfplaats of statutaire zetel in een lidstaat heeft een recht van inzage in de documenten van de instellingen, organen en instanties van de Unie, ongeacht het medium waarop zij zijn vastgelegd.

ARTIKEL II - 103 EUROPEES OMBUDSMAN

Iedere burger van de Unie en iedere natuurlijke of rechtspersoon met verblijfplaats of statutaire zetel in een lidstaat heeft het recht zich tot de Europese ombudsman te wenden in verband met gevallen van wanbeheer in het optreden van de instellingen, organen en instanties van de Unie, met uitzondering van het Hof van Justitie van de Europese Unie bij de uitoefening van zijn gerechtelijke taak.

ARTIKEL II - 104 RECHT VAN PETITIE

Iedere burger van de Unie en iedere natuurlijke of rechtspersoon met verblijfplaats of statutaire zetel in een lidstaat heeft het recht een verzoekschrift tot het Europees Parlement te richten.

ARTIKEL II - 105 VRIJHEID VAN VERKEER EN VAN VERBLIJF

1. Iedere burger van de Unie heeft het recht zich vrij op het grondgebied van de lidstaten te verplaatsen en er vrij te verblijven.
2. De vrijheid van verkeer en van verblijf kan overeenkomstig de Grondwet worden toegekend aan onderdanen van derde landen die legaal op het grondgebied van een lidstaat verblijven.

ARTIKEL II - 106 DIPLOMATIEKE EN CONSULAIRE BESCHERMING

Iedere burger van de Unie geniet op het grondgebied van derde landen waar de lidstaat waarvan hij onderdaan is, niet vertegenwoordigd is, de bescherming van de diplomatieke en consulaire instanties van de andere lidstaten, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die lidstaat.

TITEL VI

RECHTSPLEGING

ARTIKEL II - 107 RECHT OP EEN DOELTREFFENDE VOORZIENING IN RECHTE EN OP EEN ONPARTIJDIG GERECHT

Eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, heeft recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit artikel gestelde voorwaarden.
Eenieder heeft recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld. Eenieder heeft de mogelijkheid zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen.
Rechtsbijstand wordt verleend aan degenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, voorzover die bijstand noodzakelijk is om de daadwerkelijke toegang tot de rechter te waarborgen.

ARTIKEL II - 108 VERMOEDEN VAN ONSCHULD EN RECHTEN VAN DE VERDEDIGING

1. Eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan.
2. Aan eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt de eerbiediging van de rechten van de verdediging gegarandeerd.

ARTIKEL II - 109 LEGALITEITSBEGINSEL EN EVENREDIGHEIDSBEGINSEL INZAKE DELICTEN EN STRAFFEN

1. Niemand mag worden veroordeeld wegens een handelen of nalaten dat geen strafbaar feit naar nationaal of internationaal recht uitmaakte ten tijde van het handelen of nalaten. Evenmin mag een zwaardere straf worden opgelegd dan die welke ten tijde van het begaan van het strafbare feit van toepassing was. Indien de wet na het begaan van het strafbare feit in een lichtere straf voorziet, is die van toepassing.
2. Dit artikel staat niet de berechting en bestraffing in de weg van iemand die schuldig is aan een handelen of nalaten dat ten tijde van het handelen of nalaten een misdrijf was volgens de door de volkerengemeenschap erkende algemene beginselen.
3. De zwaarte van de straf mag niet onevenredig zijn aan het strafbare feit.

ARTIKEL II - 110 RECHT OM NIET TWEEMAAL IN EEN STRAFRECHTELIJKE PROCEDURE VOOR HETZELFDE DELICT TE WORDEN BERECHT OF GESTRAFT

Niemand wordt opnieuw berecht of gestraft in een strafrechtelijke procedure voor een strafbaar feit waarvoor hij in de Unie reeds onherroepelijk is vrijgesproken of veroordeeld overeenkomstig de wet.

TITEL VII

ALGEMENE BEPALINGEN
BETREFFENDE DE UITLEGGING EN DE TOEPASSING VAN HET HANDVEST

ARTIKEL II - 111 TOEPASSINGSGEBIED

1. De bepalingen van dit Handvest zijn gericht tot de instellingen, organen en instanties van de Unie met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, alsmede, uitsluitend wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen, tot de lidstaten. Derhalve eerbiedigen zij de rechten, leven zij de beginselen na en bevorderen zij de toepassing ervan overeenkomstig hun respectieve bevoegdheden en met inachtneming van de grenzen van de bevoegdheden zoals deze in de andere delen van de Grondwet aan de Unie zijn toegedeeld.
2. Dit Handvest breidt het toepassingsgebied van het recht van de Unie niet verder uit dan de bevoegdheden van de Unie reiken, schept geen nieuwe bevoegdheden of taken voor de Unie, noch wijzigt het de in de andere delen van de Grondwet omschreven bevoegdheden en taken.

ARTIKEL II - 112 REIKWIJDTE EN UITLEGGING VAN DE GEWAARBORGDE RECHTEN EN BEGINSELEN

1. Beperkingen op de uitoefening van de in dit Handvest erkende rechten en vrijheden moeten bij wet worden gesteld en de wezenlijke inhoud van die rechten en vrijheden eerbiedigen. Met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel kunnen slechts beperkingen worden gesteld,

indien zij noodzakelijk zijn en daadwerkelijk beantwoorden aan door de Unie erkende doelstellingen van algemeen belang of aan de eisen van de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

2. De door dit Handvest erkende rechten die voorkomen in bepalingen van andere delen van de Grondwet, worden uitgeoefend onder de voorwaarden en binnen de grenzen die in de desbetreffende delen zijn gesteld.
3. Voorzover dit Handvest rechten bevat die corresponderen met rechten welke zijn gegarandeerd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zijn de inhoud en reikwijdte ervan dezelfde als die welke er door genoemd verdrag aan worden toegekend. Deze bepaling verhindert niet dat het recht van de Unie een ruimere bescherming biedt.
4. Voorzover dit Handvest grondrechten erkent zoals die voortvloeien uit de constitutionele tradities die de lidstaten gemeen hebben, moeten die rechten in overeenstemming met die tradities worden uitgelegd.
5. Aan de bepalingen van dit Handvest die beginselen bevatten, kan uitvoering worden gegeven door wetgevings- en uitvoeringshandelingen van de instellingen, organen en instanties van de Unie en door handelingen van de lidstaten wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen, bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden. De rechterlijke bevoegdheid ten aanzien van die bepalingen blijft beperkt tot de uitlegging van genoemde handelingen en de toetsing van de wettigheid ervan.
6. Met de nationale wetgevingen en praktijken moet ten volle rekening worden gehouden, zoals bepaald in dit Handvest.
7. De toelichting, die is opgesteld om richting te geven aan de uitlegging van het Handvest van de grondrechten, wordt door de rechterlijke instanties van de Unie en van de lidstaten naar behoren in acht genomen.

ARTIKEL II - 113 BESCHERMINGSNIVEAU

Geen van de bepalingen van dit Handvest mag worden uitgelegd als zou zij een beperking vormen van of afbreuk doen aan de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden welke binnen hun respectieve toepassingsgebieden worden erkend door het recht van de Unie, het internationaal recht en de internationale overeenkomsten waarbij de Unie of alle lidstaten partij zijn, met name het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, alsmede door de grondwetten van de lidstaten.

ARTIKEL II - 114 VERBOD VAN MISBRUIK VAN RECHT

Geen van de bepalingen van dit Handvest mag worden uitgelegd als zou zij het recht inhouden enige activiteit te ontplooien of enige daad te verrichten met als doel de in dit Handvest erkende rechten of vrijheden teniet te doen of de rechten en vrijheden verdergaand te beperken dan door dit Handvest is toegestaan.

Uitgever: EVP-ED-Fractie in het Europees Parlament
Dienst Documentatie - Publicaties - Onderzoek

Adres: Wiertzstraat 60, 1047 Brussel - België
E-mail: angela.kaladjis@europarl.europa.eu
Tel: 00 322 284 2226
Internet: http://www.epp-ed.eu